

Emakeele Seltsi üliõpilaskonverents 30. septembril Tartu Ülikooli peahoones

TEESID

Diana Vender

Tartu Ülikooli doktorant, nooremteadur

Hoiakud ja valmisolek seoses üleminekuga eestikeelsele õppele Jõhvis ja Kohtla-Järvel (magistritöö)

Juhendaja: Kristina Kallas

Magistritöö eesmärk oli selgitada välja lapsevanemate, koolidirektorite ja ametnike hoiakud ning valmisolek potentsiaalseks üleminekuks eestikeelsele haridusele kahes Ida-Virumaa linnas: Jõhvis ja Kohtla-Järvel. Magistritöö raames läbi viidud mini-uuring Ida-Virumaa koolides näitas, et senini toimunud eestikeelne õpe ei ole andnud tulemusi, mida oodatakse. Enamus lapsevanemaid kui ka koolidirektoreid hindavad vene õppekeelele põhikoolide õpilaste eesti keele oskust pigem halvaks.

Suhtumine ühtsesse eestikeelsesesse kooli on pigem positiivne ning üldiselt on ka ametnikud ja koolidirektorid ülemineku suhtes positiivselt meelestatud. Intervjuuerides ametnikke ja koolidirektoreid seoses potentsiaalse üleminekuga eestikeelsele õppele, tuli väga selgelt välja eesti keelt C1 tasemel oskavate õpetajate puudus. Tulemustest selgus, et lapsevanemate hoiak ühtse Eesti kooli suhtes on üldiselt positiivne. See tähendab, et potentsiaalselt on vanemad valmis selleks, et õpilased õpiksid koos peamiselt eesti keeles. Vene emakeelega vanemate seas on rohkem neid, kes üleminekut ei poolda ja see on seletatav eestikeelse haridusega kaasnevate hirmudega. Intervjuudest vene õppekeelele koolide direktoritega selgus, et seoses üleminekuga eestikeelsele õppele, ootab neid ees eesti keelt oskavate õpetajate otsimine ja värbamine.

Janek Vaab

Tartu Ülikooli teise aasta magistrant

Leivu keele kõrisulghäälik (uurimistöö)

Juhendajad Liina Lindström, Maarja-Liisa Pilvik, Karl Pajusalu

Leivu kõrisulghääliku esinemistendentsid olid läänevõro ja seto omadega sarnased. Foneetiliselt oli leivu kõrisulghääliku hääldamiseks soosituim positsioon enne pausi, vormiliselt hääldus see enim imperatiivis ja mitmuse nominatiivis. Enim hääldus kõrisulghäälik ühe- ja kahesilbiistes sõnades, ent leidis ka neljasilbilisi sõnu, kus larüngaalklusiil hääldati. Kõrisulghäälik hääldus tõenäolisemalt, kui ta oli üksi sufiks ning oluliselt vähem kui ta oli osa sufiksist.

Triin Aasa

Tartu Ülikool

Intensiivistajad eesti noortekeeles (bakalaureusetöö)

Juhendaja Liina Lindström

Intensiivistajad on laiendid, mille abil suurendatakse või vähendatakse peasõna määra või kvaliteedi astet. Eesti keeles on neid varem vaid põgusalt uuritud, mispärast on selle bakalaureusetöö eesmärk nende kasutust süsteemselt analüüsida. Teistes keeltes tehtud uurimustes on leitud, et intensiivistajate sagedasimad kasutajad on noored. Seda arvestades on uurimus tehtud projektis „Teismeliste keel Eestis“ osalenud 14–18-aastaste suuliste ja kirjalike vestluste põhjal. Kokku esines 79 eri intensiivistajat, neist kaheksa olid ingliskeelsed. Intensiivistajad olid adverbid, prefiksoidid, adjektiivid, substantiivid ja kui-d sisaldavad konstruktsioonid. Nende mõju suurendamiseks korrati üht sõna (väga väga), liideti erinevad (nii väga) ja kirjalikult imiteeriti hääliku venitamist (niii). Üldiselt kasutati kõige rohkem sõnu nii, väga ja suht, kuid vastavalt peasõna liigile varieerus eri laiendite kasutussagedus. Tihedamini esinesid intensiivistajad adjektiivide, adverbide ja verbidega, harvem substantiivide, pronoomenite, numeraalide, teise intensiivistajaga või elliptilises vastuses peasõnata. Laiendid paiknesid enamasti peasõna ees, kuid neid paigutati ka laiendatava sõna järele ning ühend- ja väljendverbide osade vahele.

Anete Kitse

Viljandi Gümnaasium

Eri vanuses kõnelejad argisuhtluses (õpilasuurimus)

Juhendaja Aili Kiin

Ettekandes arutlen enda kogutud näidete põhjal suulise keele eripäraste joonte üle eri vanuses keelekasutajatel. Püüan vastata küsimustele, kuidas sarnaneb või erineb laste, teismeliste ja keskealiste suuline keel ning mis võib seda keelelist eripära põhjustada. Kui võrrelda kirja pandud ja kõneldud teksti, on need erinevad. Erinevus sõltub sellest, kui palju on kõneleja sõnastuse läbi mõelnud või seda harjutanud. Erinevus seisneb muu hulgas suulise keele sõnades: need on veidi erinevad kui kirjakeeles. (Hennoste 2000: 48–49)

Uurimus põhineb viie vanuserühma materjalil: lapsed (3–5-aastased), algklassilapsed (8–9-aastased), varateismelised (12–13-aastased), hilisteismelised (16-aastased) ning keskealised (45–47-aastased). Iga vanuserühma esindab kaks inimest: nais- ja meessoost kõneleja (v.a laste vanuserühm, kus mõlemad kõnelejad on poisid).

Igas vanuserühmas iseloomustavad suulist kõnet mõned sarnased jooned, mille kaudu olen eri vanuserühmade keelekasutust kirjeldanud: lühenenud ja kokku hääldatud sõnad ning iseloomulikud partiklid ja üneemid. 3–5-aastaste kõne analüüsi olid kaasatud ka eakohased hääldusnähtused ning eripärased sõnatähendused. Tulemustest selgus, et suulise keele joontena olid pikkade täishäälikutega sõnade lühenemine (*sis, se*), partikkel *ja siis* ja üneem *ee* läbivalt kasutusel kõikides vanustes kõnelejal. Veel ilmnesid läbivalt samalaadsed eneseparandused, näiteks sõnade kordus (*kui=ma=olin* (.) *kui=me=olime=mesi- mesinikud=hh*), kõne vahele nii pikemate kui mikropauside tegemine (*ni=et see=oli* (..) *see oli siuke* (.) *jah* (...) *toree*

(.) *päevake* (..) *ütleme ni*). Vara- ja hilisteismelistel esines kiire kõnetempo, mille tõttu ilmnis neil rohkem kui teistes vanuserühmades sõnade lühenemisi (*viisteist–visteist, lihtsalt–lihtslt, lislt, lis*), kokkuhääldamist (*nagu=selle=tõmmame=ära, vaid=oli=lis=nimodi=et=lislt=oli=seal=see*). Samuti esines vaid vara- ja hilisteismelistel lisaks üneemile *ee* ka inglispäraseid *õmm* ja *ämm*. Keskealistel esines *nud*-kesksõna vormi lühenemist (*ütelnud-ütlend*) ning eripärane üneem *ö* (*me olime sis ö täditütrega ühesõnaga seal eraldunud*).

Kirjandus

Hennoste, Tiit 2000. Sissejuhatus suulisesse eesti keelde. – Oma Keel nr 1, lk 48–49.
Hennoste, Tiit, Karl Pajusalu 2013. Eesti keele allkeeled. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Nele Karolin Teiva

Tartu Ülikool

Hoiaku väljendamine eesti keele riigieksami ettevalmistuskursuse kirjandites
(bakalaureusetöö)

Juhendaja Ilona Tragel

Riigieksami eristuskirja järgi peaksid õpilased kirjandis enda arvamust avaldama, kuid samas loetakse liigset hinnangulisust stiiliveaks. See andiski põhjuse uurida, kuidas ja kui palju õpilased kirjandites üldse enda suhtumist või arvamust ehk hoiakuid väljendavad. Uurimuses keskendusin sellele, missuguste keelevahenditega kirjandites hoiakuid väljendatakse; kuidas erineb hoiakute väljendamine kirjandites ja akadeemilistes tekstides ning mida õpilased tagasisidestajana ise kirjandites liigseks hinnangulisuseks peavad. Töö teoreetiliseks aluseks oli Ken Hylandi metadiskursuse mudel, mida on Eestis varem kasutatud akadeemiliste tekstide uurimiseks.

Töö tulemustest selgus, et keskmiselt kasutati igas kirjandis 22 hoiaku väljendamise vahendit ja eri vahendeid oli tekstides kokku üle 200 (nt tõenäoliselt, kindlasti, just, oluline). Huvitav on ka tulemuste võrdlus teise tekstiliigi - akadeemiliste tekstidega: kuigi neid tekste on peetud sarnaseks, on need hoiakute väljendavate vahendite hulga poolest väga erinevad - kirjandites esines 1000 sõne kohta kaks korda rohkem hoiaku väljendamise vahendeid kui eestikeelsetes teadusartiklites.

Marri-Mariska Tammepõld

Tartu Ülikool

Juhendaja Ilona Tragel

Alice Nurmela

Tallinna Ülikool

Juhendaja Helen Hint

Tõestusmaterjal riigieksamikirjandis: „Näiteks kirjutas A. H. Tammsaare...“ (bakalaureusetöö)

Eesti keele eksamikirjandi kirjutajate jaoks ei ole mõiste *näide* üheselt mõistetav, sest eri õppematerjalid tutvustavad näite olemust ja esitamist erinevalt. Oma bakalaureusetöös uurisime 2021. aasta eesti keele riigieksami kirjandeid ning 2022. aasta riigieksami ettevalmistuskursuse kirjandite mustandeid, et mõista, kuidas õpilased tõestusmaterjali (ehk näidete) olemusest aru saavad. Mõlema uuringu taustaks on argumentatsioonistruktuuri teooriad.

Selgus, et kirjandite tõestusmaterjalid on nii sisult kui vormilt eripalgelised. Üldiselt esitavad kirjutajad kirjandis 3–5 tõestusmaterjali. Tüüpiliselt tuginevad kirjandite kirjutajad autoriteetidele või ühiskondlikele teemadele. Vähesel määral viidatakse teaduslikele uuringutele ja statistikale. Tõestusmaterjali algusele viitavad keeleliselt nimed, ajamäärused, kuid ka võrdlevad keelendid nagu *sarnane* või üldtuntud vorm *näiteks*. Seega on tõestusmaterjal lugejale äratuntav tänu selle sisule ja algusele. Samas oleneb tõestusmaterjali äratundmine ka lugeja arusaamadest, mis omakorda mõjutab nii kirjandite kirjutamist kui tõestusmaterjalide asjakohasuse hindamist.

Et õpetamisel-kirjutamisel-hindamisel arusaamatusi vältida peaks püüdlema ühtsema ja arusaadavama tõestusmaterjali mõiste ja õpetamisviisi poole. Kasutada võib nt Kate L. Turabiani (2010: 67, 19) õpetust: tõestusmaterjal peaks vastama küsimusele *kuidas autor teab, et tema põhjendused on tõesed*.

Kirjandus

Turabian, Kate L. 2010. Student's guide to writing college papers. Chicago, London: The University of Chicago Press.

Ingrid Mald

Tallinna Ülikooli keeleteaduse ja keeleteoimetamise eriala magister

Eesti Televisiooni uudistekstide tundetoon multimodaalse ja verbaalse teksti analüüsil (magistritöö)

Juhendaja Krista Kerge

Magistritöös uurisin televisioonikeele emotsionaalseid lisatähendusi ehk tundetoone, liites teletekstide ja suulise teksti tundmusanalüüsi temavaldkonnad. Minu töö peamiseks uurimisküsimuseks oli – kas ja kuidas on võimalik mõista televisiooni mõju uudistekstile. Soovisin teada, kas tundetooni tajutakse teisiti, kui liita tekstile audiovisuaalsed võimalused. Töös oli vaatluse all ka küsimus, kas teleuudiste tundmusanalüüsiks on (nt enne saate eetrisse minekut) sobiv kasutada

emotsioonidetektorit ning mil määral langeb detektori hinnang kokku vaataja ja sama uudist kirjalikult lugenud inimese hinnanguga. Ettekandes tutvustan läbiviidud uuringut ja selle tulemusi. Teema on meie ümber üha enam mõju avaldava virtuaalmaailma taustal oluline – kuidas mõjutab meediakeel inimeste arusaamist ja hoiakuid ning kui palju lisavärvinguid annab sellele multimodaalsus.

Jaanika Hunt

Tartu Ülikool

III kooliastme õpilaste hinnangud ja arvamused eesti ning inglise keele tundide õppetegevuste kohta (magistritöö, kahasse Maia Bubnoviga)

Juhendajad Maigi Vija, Külli Prillop

Võttes arvesse inglise keele üha suurenevat osa õpilaste igapäevases suhtluses, kõrvutasime oma magistritöös õppimiskogemust eesti ja inglise keele tundides, et selgitada, kuivõrd erinev on õppijate hinnangul keeletundide metoodika ja sellest tulenev isiklik areng. Magistritöö keskendus sellele, missugused on õpilaste hinnangul eesti ja inglise keele tundide õppetegevuste erinevused ning milliseid tegevusi peavad nad kasulikuks ja huvitavaks.

Ettekande eesmärk on jagada oma tulemusi, selgitada, missugused õppetegevused on õpilaste hinnangul eesti ja inglise keele tundides kasulikud ja huvitavad ning selleks vastan järgmistele uurimisküsimustele:

1) kuidas hindavad õpilased eesti ja inglise keele tundide õppetegevuste tõhusust (jõukohasust, kasu, huvitavust)?

2) mille poolest erinevad eesti ja inglise keele tundide õppetegevustele antud hinnangud?

3) kuidas peegeldavad õpilaste hinnangud nende suhtumist eesti keele ja inglise keele tundidesse?

Lisaks räägin ühise magistritöö kirjutamise kogemustest ning selle eelistest.